

Godkännande av ändringsplanen för Mikaelsskyrkans Ruusukahvila (Rosencafé)

Gemensamma kyrkorådet 20.03.2025 § 89

Föredragande Fastighetsdirektör Kalle Luoma

Föredragning

Mikaelsskyrkan i Åbo

Mikaelsskyrkan i Åbo grundade sig på Lars Soncks (1870-1956) tävlingsseger Soli De gloria aeterna. Tävlingen ordnades 1893-94 och Sonck var, då han segrade, ännu en 23-årig polytekniker. Kyrkan förverkligades 1899-1904 och invigdes för att användas 5.2.1905. Sonck segrade även i tävlingen om stadsplanen för kyrkans omgivning 1913. Detaljplanen godkändes, men den förverkligades aldrig.

I Mikaelsskyrkan kommer flera samtida influenser till synes. Nationalromantiken i den yttre arkitekturen nyanseras av nygotiken i tysk stil, och ornamentiken och ljuset i interiören är besläktade med jugend i Wien och Secession-stilen. Sonck ville i planeringsskedet ändra kyrkans exteriör i riktning mot jugend-strömningarna, men detta förverkligades endast delvis. I tävlingsförslaget är fasadernas huvudsakliga material grå natursten, men vid genomförandet rödtegel. Detaljerna skulpterades av bruten Kakola-granit, och kyrkan täcktes med norsk skiffersten.

Kyrkan är till sin planlösning en långkyrka t tre skepp. Huvudingången och den asymmetriskt placerade klockstapeln finns i den nordöstra gaveln. Planritningen är för de allmänna utrymmena symmetrisk: förrummet delar upp publiktrafiken till kyrksalen och genom trapphuset till läktaren, som på tre sidor löper runt salen. I sydvästra gaveln delas korets väggyta upp i fem raka delar.

Sonck planerade den fasta inredningen och ornamentiken tillsammans med Max Frelander. Valter Jung bistod vid utformningen av fasadernas naturstensornament. Interiörytorna är nästan genomgående rikt ornamenterade och konstfärdigt. Väggarnas basfärg är ljusgult, och i ornamentiken har brukats nationalromantiskt grönt samt rikligt med förgyllningar. På de nationalromantiska pelarna har lampor och ljusstakar anbringats med koppar- eller mässingband. Golvytorna är av kalksten.

Sonck planerade i kyrkan en belysning som utnyttjade natur-, ljus- och elektricitetsljus. De ursprungliga blyglasfönstren för korområdet, planerade av Bruno Willy Baer, förstördes under kriget och de ersattes 1953 med glasmålningar i starka nyanser av Hilikka Toivola och Otso Karpakka. Den första orgeln, av tyska orgelfabriken E.J.Walcker, fick kyrkan 1907; fasaden för den ritades av Sonck. Walcker-orgeln ersattes 1965 med ett instrument från Kangasala orgelfabrik.

Den nuvarande orgeln som byggdes av Grönlunds Orgelbyggeri är från år 2002.

Ångvärmen byttes på 1950-talet ut mot golvvärme. Vid den ändringen försvann det ursprungliga golvmaterialet. Vid mitten av 1960-talet återställdes en del av de ursprungliga målningsdekorationerna. Vid en stor grundläggande sanering 1984-87 (Arkkitehtitoimisto Laiho-Pulkkinen-Raunio Oy) reparerades de söndervittrade tegelfasaderna och vattentaket, golvmaterialet återställdes till det ursprungliga, innerytorna rengjordes och dekorationsfigurerna restaurerades.

Arkitekttävlingen, som ordnades om Mikaelsskyrkan 1893, var Finlands första allmänna arkitekturtävling. Kyrkan är en av de viktigaste företrädarna för den nationalromantiska stilen och Soncks första monumentala byggnad. I den rikhaltiga helheten kommer många samtida influenser till synes. Mängden av hantverk både på fasaderna och i interiören är enorm.

Mikaelsskyrkan har bevarats utmärkt såväl som ett arkitektoniskt helhetskonstverk och som till sitt tekniska skick. Den stora grundläggande saneringen på 1980-talet var till sin natur återställande.

Mikaelsskyrkan har listats som *ett märkligt byggnadsobjekt för kulturmiljön av riksintresse* (RYK2009) tillsammans med trähusstadsdelen Port Arthur.

Mikaelsskyrkan är med hänsyn till sin ålder skyddad med stöd av kyrkolagen (14 kap.). I den gällande landskapsplanen (MM 23.8.2004) är Mikaelsskyrkan objekt SR055: en byggd miljöhelhet som ska skyddas.

I generalplaneförslaget 2029 (15.6.2021) preciseras RKY-status för helheten Port Arthur och Mikaelsskyrkan enligt följande: Åtgärderna ska vidtagas med bevarande av den byggda kulturmiljöns värdefulla särdrag på så sätt att även områdets lokalt och regionalt, betydande värden bevaras.

Vid kompletterande byggande ska särskild uppmärksamhet fästas på att de värdefulla byggnaderna och deras status för stadsbilden bevaras. Museiverket ska höras om åtgärder som kräver tillstånd. Vidare har Mikaelsskyrkan antecknats i generalplanen som ett objekt skyddat med kyrkolagen.

Beskrivning av projektet

Utvecklandet av Ruusukahvila (Rosencaféet) är en del av utvecklingsprojektet för Mikaelsskyrkans inre utrymmen, varvid kyrkans ljudåtergivning, AV-teknik och användbarhet förbättras. För detta projekt har Tietoa Oy utfört en konstruktionsskanning med betongradar av den tegelmurade ytterväggen vid Ruusuhuone (Rosenrummet) 18.1.2023. Med tanke på församlingsverksamheten tjänar Rosencaféet kyrkans mångsidiga användning och skapar möjligheter för en mångsidig verksamhet. Caféets terrass ger ett intryck av ett fungerande utrymme med tanke på hela kyrkbacken. I fråga om utvecklandet av verksamheten skapar en förnyelse av caféet rymd i caféutrymmena, vilka nu blivit trånga.

Ruusukahvila (Rosencaféet) verkar i Mikaeliskyrkans Ruusuhuone (Rosenrum). Utrymmet är beläget vid foten av tornet i sydöstra hörnet av Trädgårdsgatan och Allégatan och det har tidigare varit ett lagerutrymme för kyrkan. Lokalen har veterligen sanerats vid den grundliga saneringen av kyrkan på 1980-talet och ändrades då till Ruusuhuone (Rosenrummet). Utrymmet fungerar i dag som en plats för kaffeservering vid tillställningar som hålls i kyrkan. Rosenrummet har en egen ingång från sidan mot Trädgårdsgatan. Lokalens golvyta är cirka 40m².

Rosenrummets väggar och nationalromantiska dörröppningar är utsmyckade med tidstypiska målningar. Övre delen av väggarna och taket är ljusgula och väggarna nedtill samt fönster- och dörröppningarna och -smygen mörkt brutna gröna med rödbruna, gula och blågråa ornamentmålningar. Hos väggytornas gula och gröna fält kan även ornament urskiljas. I lokalen finns även en trappa som leder upp till kyrkosalens läktare, med för nationalromantiken typiskt trappräcke i kopparsmide och ek.

Syftet med projektet är att höja intrycket av Rosencaféet, förbättra lokalens akustik, ordna en försäljningsdisk, som fungerar bättre än i dag, bygga en toalett för allmänheten i det som nu fungerar som förråd och göra det möjligt att utvidga caféet även till bakre delen av kyrkosalen, under läktarens valv och sommartid invid sidoingången vid väggen på Trädgårdsgatans sida.

Utrymmet är akustiskt utmanande. Avsikten är att ytbelägga trapporna och viloplanen med akustiska naturfiberytbeläggning, som får samma nyans som den nuvarande nyansen. På golvet monteras en akustisk heltäckande matta med flytande struktur, vilken dämpar, förutom tal, även ljud som orsakas av möblerna. På den undre ytan av stolarna och borden monteras akustisk filt. Lokalens väggytor och dekorationsmålningar lämnas orörda.

Möblernas nyansvärld anpassas till de färgnyanser som förekommer i dekorationsmålningarna.

Belysningen bevaras som stämningsbelysning i lokalen. Glaslamporna som hänger i taket lämnas på sina platser. Fronten av försäljningsdisken får belysning av en dold installation av ett ljusband med varm färgton. Belysningen ökas, om så behövs, med lösa gollampor, vilkas stil passar till de nuvarande taklamporna. Kabeldragningen till lamporna sköts i inredningen eller golvlister.

Under trapporna, som leder till läktaren, finns det ett litet förråd, som under denna grundläggande förbättring ändras till ett wc-utrymme för kunderna.

Lokalhöjden är låg, och på grund härav görs golvet lägre med ett trappsteg, cirka 16 cm. Till följd härav måste även dörrarna förnyas. Den nya wc-dörren genomförs på så sätt, att den till materialet, formspråket och anpassningen till miljön är så liknande som möjligt med

den nuvarande, men dock högklassig i fråga om täthet och funktion.

De existerande golvplattorna lösgörs omsorgsfullt, så att de kan återmonteras. På toalettväggarna finns det förmodligen ursprungliga ornament. Dessa väggytor bevaras i mån av möjlighet orörda och som skydd för målningarna monteras glas framför dem. WC-tekniken dras in i en kanal som finns under trapporna. I den befintliga kanalen finns det redan i förrummet de avloppsrörledningar som behövs för ett WC-utrymme utan hinder, och sålunda kan anslutning göras till det. För ventilationen av det nya WC-utrymmet görs en ventilationskanal i väggen. På fasaden blir det ett koppargaller, som anpassar sig till de tekniska detaljerna på fasaden. Det nya gallret syns inte till kyrkans huvudingång.

En ingång utan hinder finns på huvudingångens sida. Från huvudförrummet finns tillträde till WC-utrymmet utan hinder, där inga ändringar görs i samband med projektet.

Av hygienorsaker är det nödvändigt att få en vattenpost och avlopp i cafélokalen. Vatten och avlopp dras under disken från toaletten som finns under trapporna. I salens golv har det redan tidigare gjorts partiella ändringar och plattor har bytts ut. Rutten för vatten och avlopp under disken strävar man utföra på så sätt att de ursprungliga plattorna inte behöver lösgöras.

För sommarcaféet fälls två granar belägna nära fasaden.

Arkitektplanerna för ändringarna finns i bilaga. Bygglov för projektet har ansökts och utlåtande om hinderfrihet som hänför sig till tillståndet finns i bilaga. Utlåtande av Museiverket har inbegärts om planerna och Museiverkets utlåtande finns i bilaga.

Bedömning av barnkonsekvenser: Reparationen av Mikaelsskyrkan har barnkonsekvenser som avses i kyrkoordningens 10 kap. 4 §. Efter reparationsarbetena finns det möjlighet att i kyrkan ordna verksamhet även för barn och ungdom.

Förslag	Gemensamma kyrkorådet bekantar sig med planerna för Mikaelsskyrkans Rosencafé och beslutar för sin del godkänna planerna och vidare förelägga dem för gemensamma kyrkofullmäktige för att det beslutar 1. att godkänna planerna för Mikaelsskyrkans Rosencafé 2. att av kyrkostyrelsen enligt kyrkolagens 3 kap. 21 § ansöka om tillstånd att väsentligt ändra den skyddade kyrkliga byggnaden.
---------	---

Beslut	Enligt förslag.
--------	-----------------

52/03.03.01.01/2025

Gemensamma kyrkofullmäktige 10.04.2025 § 25

Föredragande	Gemensamma kyrkorådet
--------------	-----------------------

Förslag

Gemensamma kyrkorådet beslutar

1. att godkänna planerna för Mikaelsskyrkans Rosencafé
2. att ansöka av kyrkostyrelsen enligt kyrkolagens 3. kap. 21 § om tillstånd att väsentligt ändra den skyddade kyrkliga byggnaden.

Beslut

Enligt förslag.